

Редакція:

04.04.2007

Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства

Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки
України

від 27 жовтня 1997 року N 171

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

5 травня 1998 р. за N 285/2725

Із змінами і доповненнями, внесеними
наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України
від 4 квітня 2007 року N 149

Додатково див. ухвалу
Окружного адміністративного суду міста Києва
від 24 квітня 2013 року,
постанову Окружного адміністративного суду міста Києва
від 12 березня 2014 року,
ухвали Київського апеляційного адміністративного суду
від 5 червня 2014 року,
від 24 червня 2014 року,
ухвалу Вищого адміністративного суду України
від 17 березня 2015 року

Відповідно до ст. 20 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та з метою нормування надходжень державі коштів за порушення природоохоронного законодавства **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Методику визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, що додається.
2. Юридичному управлінню в 5-денний термін подати цей наказ на державну реєстрацію в Міністерство юстиції України.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України В. Васильченка.

Міністр

Ю. Костенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства охорони
навколишнього природного
середовища України
від 27 жовтня 1997 р. N 171
(у редакції наказу Міністерства охорони
навколишнього природного
середовища України
від 4 квітня 2007 р. N 149)

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
5 травня 1998 р. за N 285/2725

Методика

визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства

1. Загальні положення

1.1. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства (далі - Методика), розроблена відповідно до Законів України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про відходи" та інших нормативно-правових актів.

1.2. Методика встановлює порядок розрахунку розмірів відшкодування шкоди суб'єктами господарювання та фізичними особами в процесі їх діяльності через забруднення земель хімічними речовинами, їх засмічення промисловими, побутовими та іншими відходами і поширюється на всі землі України незалежно від форм їх власності.

1.3. Методика застосовується під час встановлення розмірів шкоди від забруднення (засмічення) земель будь-якого цільового призначення, що сталося внаслідок несанкціонованих (непередбачених проектами, дозволами) скидів (викидів) речовин, сполук і матеріалів, внаслідок порушення норм екологічної безпеки у разі зберігання, транспортування та проведення вантажно-розвантажувальних робіт, використання пестицидів і агрохімікатів, токсичних речовин, виробничих і побутових відходів; самовільного розміщення промислових, побутових та інших відходів.

1.4. Методика не поширюється на визначення розмірів шкоди, яка завдана земельним ресурсам внаслідок їх радіоактивного і бактеріального забруднення.

2. У цій Методиці терміни вживаються у такому значенні:

Відходи

будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у

процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення.

Відходи небезпечні

відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створювати значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними.

Ґрунтові води

води, що утворюють у товщі геологічних порід перший (верхній) водоносний горизонт.

Ґрунт

природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій своїй властивості - родючості.

Забруднення земель

накопичення в ґрунтах і ґрунтових водах внаслідок антропогенного впливу пестицидів і агрохімікатів, важких металів, радіонуклідів та інших речовин, вміст яких перевищує природний фон, що призводить до їх кількісних або якісних змін.

Забруднення ґрунтів

накопичення в ґрунтах речовин, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості.

Засмічення земель

наявність на території земельних ділянок сторонніх предметів і матеріалів.

Земельні ресурси

сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві.

Земля (землі)

поверхня суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею.

Відкриті землі

землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, що включають незабудовані землі, поверхня яких зовсім або майже не покрита будь-якою рослинністю (кам'янисті місця, піски, яри, мочарі, солончаки), а також сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом.

Забудовані землі

землі, що зайняті об'єктами промисловості, забудовані житловими будинками, дорогами, шахтами, відкритими розробками та будь-якими іншими спорудами, створеними для

здійснення різних видів людської діяльності, включаючи території для їх обслуговування.

Зона аерації	верхня товща земної кори між її поверхнею та дзеркалом ґрунтових вод.
Нормативна грошова оцінка земельних ділянок	капіталізований рентний дохід із земельної ділянки, визначений за встановленими і затвердженими нормативами.
Родючість ґрунту	здатність ґрунту задовольняти потреби рослин в елементах живлення, воді, повітрі і теплі в достатніх кількостях для їх нормального розвитку, які в сукупності є основним показником якості ґрунту.
Якість ґрунту	сукупність усіх наявних позитивних та негативних характеристик і властивостей, що визначають його родючість.

3. Порядок визначення забруднення (засмічення) земель

3.1. Землі вважаються забрудненими, якщо в їх складі виявлені негативні кількісні або якісні зміни, що сталися в результаті господарської діяльності чи впливу інших чинників. При цьому зміни можуть бути зумовлені не тільки появою в зоні аерації нових шкочинних речовин, яких раніше не було, а і збільшенням вмісту речовин, що перевищує їх граничнодопустиму концентрацію, які характерні для складу незабрудненого ґрунту або у порівнянні з даними агрохімічного паспорта (для земель сільськогосподарського призначення).

3.2. Землі вважаються засміченими, якщо на відкритому ґрунті наявні сторонні предмети і матеріали, сміття без відповідних дозволів, що призвело або може призвести до забруднення навколишнього природного середовища.

3.3. Факти забруднення (засмічення) земель встановлюються уповноваженими особами, які здійснюють державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства шляхом оформлення актів перевірок, протоколів про адміністративне правопорушення та інших матеріалів, що підтверджують факт забруднення та засмічення земель.

3.4. Визначення обсягу забруднення земельних ресурсів у кожному випадку є самостійним завданням через різноманітність геоморфологічних, геологічних та гідрологічних умов. За наявності інформації про кількість (об'єм, маса) забруднюючої речовини, яка проникла у певний шар землі, визначаються площа, глибина проникнення.

3.4.1. Якщо за зовнішніми ознаками забруднення земельної ділянки неможливо встановити площу забруднення чи глибину проникнення, ці параметри визначають за підпунктом 3.6 цієї Методики.

3.5. При виявленні засмічення визначаються на місці обсяги засмічення відходами та інші показники, які необхідні для визначення розмірів шкоди.

3.5.1. Об'єм відходів (m^3), що спричинили засмічення, встановлюють за об'ємними характеристиками цього засмічення через добуток площі засмічення земельної ділянки та товщини шару цих відходів. Товщину шару відходів ділянки визначають вимірюванням.

3.6. У випадках складних ситуацій, коли обсяг забруднення не може бути визначеним за підпунктом 3.4 цієї Методики, спеціалізовані організації виконують еколого-геологічні роботи.

4. Визначення розмірів шкоди внаслідок забруднення земель

4.1. Розміри шкоди обчислюються уповноваженими особами, що здійснюють державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства, на основі актів перевірок, протоколів про адміністративне правопорушення та інших матеріалів, що підтверджують факт забруднення земель, протягом шести місяців з дня виявлення порушення.

4.2. Основою розрахунків розміру шкоди від забруднення земель є нормативна грошова оцінка земельної ділянки, яка зазнала забруднення.

4.3. Розмірною одиницею для розрахунку величини шкоди приймається товща землі в 0,2 м (об'єм ґрунтової маси 2000 м³ на один гектар земної поверхні).

4.4. Витрати для здійснення заходів щодо зниження чи ліквідації забруднення земель збільшуються залежно від глибини просочування забруднюючої речовини у співвідношенні як 10:3 (тобто при збільшенні глибини в 10 разів відносно товщі землі 0,2 м витрати для ліквідації забруднення збільшуються в 3 рази).

4.5. Забруднюючі речовини, що спричинили забруднення земельної ділянки, поділені на 4 групи небезпечності, основою для визначення яких є величини граничнодопустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно допустимих концентрацій (ОДК) хімічних речовин в ґрунті (додаток 1).

4.6. Розмір шкоди від забруднення земель визначається за формулою 1

$$P_{\text{ш}} = A \times \Gamma_{\text{оз}} \times \Pi_{\text{д}} \times K_{\text{з}} \times K_{\text{н}} \times K_{\text{ег}}, \quad (1)$$

де

$P_{\text{ш}}$ - розмір шкоди від забруднення земель, грн.;

A - питомі витрати на ліквідацію наслідків забруднення земельної ділянки, значення якого дорівнює 0,5;

$\Gamma_{\text{оз}}$ - нормативна грошова оцінка земельної ділянки, що зазнала забруднення (засмічення), грн./м²;

$\Pi_{\text{д}}$ - площа забрудненої земельної ділянки, м²;

$K_{\text{з}}$ - коефіцієнт забруднення земельної ділянки, що характеризує кількість забруднюючої речовини в об'ємі забрудненої землі залежно від глибини просочування;

$K_{\text{н}}$ - коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини, значення якого визначається за додатком 1;

$K_{\text{ег}}$ - коефіцієнт еколого-господарського значення земель визначається за додатком 2.

4.7. Довідку про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, що зазнала забруднення, надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

4.7.1. Грошова оцінка земель, по яких не проведено її визначення, здійснюється із застосуванням відповідних понижувальних коефіцієнтів до нормативної грошової оцінки угідь, зазначених нижче, по відповідному адміністративному району (місту обласного підпорядкування):

а) для перелогів - до нормативної грошової оцінки орних земель: 0,95;

- б) для лісових земель - до нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь: 0,7;
- в) для полезахисних лісосмуг та насаджень - до нормативної грошової оцінки орних земель: 0,9;
- г) для чагарників - до нормативної грошової оцінки пасовищ: 0,8;
- г) для забудованих земель - до нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь: 0,2;
- д) для заболочених земель - до нормативної грошової оцінки сіножатей: 0,5;
- е) для відкритих земель - до нормативної грошової оцінки пасовищ: 0,5.

Довідку про нормативну грошову оцінку відповідних угідь по адміністративному району (місту обласного підпорядкування) надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

4.7.2. Грошова оцінка, розрахована за підпунктом 4.7.1 цієї Методики, використовується в формулі 1 замість нормативної грошової оцінки земельної ділянки.

4.8. Коефіцієнт забруднення землі (K_3) визначається в залежності від наявності відомостей про об'єм забруднюючої речовини за формулами 2 або 4.

4.8.1. При наявності інформації про об'єм забруднюючої речовини, що проникла у землю, значення K_3 визначається за формулою 2

$$K_3 = \frac{O_{3p}}{T_{3ш} \times P_d \times I_p}, \quad (2)$$

де

O_{3p} - об'єм забруднюючої речовини, м³;

$T_{3ш}$ - товща земельного шару, що є розмірною одиницею для розрахунку витрат на ліквідацію забруднення залежно від глибини просочування і дорівнює 0,2 м;

P_d - площа забрудненої земельної ділянки, м²;

I_p - індекс поправки до витрат на ліквідацію забруднення залежно від глибини просочування забруднюючої речовини (додаток 3).

4.8.1.1. При наявності інформації лише про масу забруднюючої речовини, що проникла у землю, об'єм забруднюючої речовини (O_{3p}) розраховується за формулою 3

$$O_{3p} = \frac{B_{3p}}{\Psi_{3p}}, \quad (3)$$

де

$V_{ЗР}$ - маса забруднюючої речовини, т;

$\rho_{ЗР}$ - відносна густина забруднюючої речовини, т/м³, значення якої визначається за додатком 4.

4.8.2. Якщо вміст забруднюючої речовини встановлювався за результатами інструментально-лабораторного контролю, K_3 визначається за формулою (4)

$$K_3 = \frac{C_{ЗР} \times \Gamma_{П}}{T_{ЗШ} \times I_{П} \times K_{РОЗ}}, \quad (4)$$

де

$C_{ЗР}$ - концентрація (масова частка) забруднюючої речовини за результатами інструментально-лабораторного контролю, мг/кг;

$\Gamma_{П}$ - товща земельного шару (глибина), на яку зафіксовано просочування забруднюючої речовини, м;

$T_{ЗШ}$ - товща земельного шару, що є розмірною одиницею для розрахунку витрат на ліквідацію забруднення залежно від глибини просочування і дорівнює 0,2 м;

$I_{П}$ - індекс поправки до витрат на ліквідацію забруднення залежно від глибини просочування забруднюючої речовини (додаток 3);

$K_{РОЗ}$ - розрахунковий коефіцієнт, що дорівнює 1000000 мг/кг.

4.8.3. Результат обчислень K_3 за формулами (2) або (4) заокруглюють і записують до одного знака після коми.

4.8.4. При розрахованому значенні $K_3 < 1$ його значення приймається рівним 1,0.

Якщо за наявною інформацією розрахувати коефіцієнт забруднення землі (K_3) неможливо, він приймається рівним 1,0.

4.9. Значення коефіцієнта небезпечності забруднюючої речовини (K_H) приймається відповідно до груп небезпечності згідно з додатком 1.

4.9.1. Якщо в результаті аварійних та інших ситуацій в ґрунт потрапили речовини (сировина) у чистому вигляді (кислоти, луги та ін.), коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини (K_H) приймається рівним 4,0.

4.9.2. Якщо за результатами інструментально-лабораторного дослідження виявлено зміни величини інтегрального показника мінералізації/засоленості (через вимірювання сухого (щільного) залишку витяжки ґрунту, електропровідності витяжки ґрунту) у порівнянні зі складом незабрудненого ґрунту, які сталися внаслідок неорганізованих скидів речовин, сполук і матеріалів, а також в аварійних та інших ситуаціях, коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини (K_H) приймається рівним 2,5.

4.10. Значення коефіцієнта еколого-господарського значення земель (K_{EG}) приймається відповідно до категорії земель, що зазнали забруднення, або їх статусу як таких, що підлягають особливій охороні, згідно з додатком 2.

4.10.1. Якщо за шкалою еколого-господарського значення земель (додаток 2) забруднена земельна ділянка може бути класифікована за декількома категоріями земель чи статусом охорони, для розрахунків обирається коефіцієнт еколого-господарського значення земель (K_{EG}) з максимальним значенням серед відповідних коефіцієнтів.

4.10.2. Довідку про віднесення земельної ділянки, що зазнала забруднення, до категорій за цільовим призначенням надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

4.10.3. Довідку про віднесення земельної ділянки, що зазнала забруднення, до особливо цінних земель надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

4.11. Загальний розмір відшкодування при одночасному забрудненні земельної ділянки декількома забруднюючими речовинами (але одним суб'єктом господарювання чи фізичною особою) визначається за формулою 5:

$$P_{ш.заг} = P_{ш.макс} + 0,5 * (P_{ш1} + P_{ш2} + \dots + P_{шn}), \quad (5)$$

де

$P_{ш.заг}$ - загальний розмір шкоди від забруднення земельної ділянки декількома забруднюючими речовинами, грн.;

$P_{ш.макс}$ - максимальний з усіх розрахованих окремо для кожної забруднюючої речовини розмірів шкоди від забруднення земельної ділянки, грн.;

$P_{ш1}$, $P_{ш2}$, та $P_{шn}$ - розраховані розміри шкоди від забруднення земельної ділянки іншими забруднюючими речовинами, грн.

4.12. Форма розрахунку наведена в додатку 7, приклади розрахунків - в додатках 8 та 9.

5. Визначення розмірів шкоди внаслідок засмічення земель

5.1. Розміри шкоди обчислюються уповноваженими особами, що здійснюють державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства, на основі актів перевірок, протоколів про адміністративне правопорушення та інших матеріалів, що підтверджують факт засмічення земель, протягом шести місяців з дня виявлення порушення.

5.2. Основою розрахунків розміру шкоди від засмічення земель є нормативна грошова оцінка земельної ділянки, що засмічена.

5.3. Відходи, що спричинили засмічення земельної ділянки, класифікуються за 4 класами небезпеки згідно з ДСанПіН 2.2.7.029-99 "Державні санітарні правила і норми. Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення класу їх небезпеки для здоров'я населення", що затверджені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 01.07.99 N 29, чинними нормативними документами у сфері поводження з відходами (додаток 5).

5.4. Віднесення відходів, що спричинили засмічення земельної ділянки, до категорії небезпечних (токсичних) відходів здійснюється у відповідності до чинних нормативних

документів у сфері поводження з відходами, затверджених у встановленому порядку, переліків небезпечних (токсичних) відходів тощо.

5.5. Розмір шкоди внаслідок засмічення земель визначається за формулою 6:

$$P_{\text{шз}} = A \times B \times \Gamma_{\text{оз}} \times \Pi_{\text{дз}} \times K_{\text{зз}} \times K_{\text{нв}} \times K_{\text{ег}}, \quad (6)$$

де

$P_{\text{шз}}$ - розмір шкоди від засмічення земель, грн.;

A - питомі витрати на ліквідацію наслідків засмічення земельної ділянки, значення якого дорівнює 0,5;

B - коефіцієнт перерахунку, що при засміченні земельної ділянки побутовими, промисловими та іншими відходами дорівнює 10, а небезпечними (токсичними) відходами - 100.

$\Gamma_{\text{оз}}$ - нормативна грошова оцінка земельної ділянки, що зазнала засмічення, грн./м²;

$\Pi_{\text{дз}}$ - площа засміченої земельної ділянки, м²;

$K_{\text{зз}}$ - коефіцієнт засмічення земельної ділянки, що характеризує ступінь засмічення її відходами, який визначається за додатком 6;

$K_{\text{нв}}$ - коефіцієнт безпеки відходів, який визначається за додатком 5;

$K_{\text{ег}}$ - коефіцієнт еколого-господарського значення земель визначається за додатком 2.

5.6. Довідку про нормативну грошову оцінку земельної ділянки, що зазнала засмічення, надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

5.6.1. Грошова оцінка земель, по яких не проведено її визначення, здійснюється за підпунктом 4.7.1 цієї Методики.

5.6.2. Розрахована за підпунктом 4.7.1 цієї Методики грошова оцінка використовується в формулі (6) замість нормативної грошової оцінки земельної ділянки ($\Gamma_{\text{оз}}$).

5.7. Значення коефіцієнта засмічення земельної ділянки ($K_{\text{зз}}$) приймається за ступенем її засмічення, визначеного в залежності від об'єму відходів, згідно з додатком 6.

5.7.1. Для земель, що засмічені багатотоннажними (>10000 т) відходами гірничодобувної промисловості, коефіцієнт засмічення земельної ділянки ($K_{\text{зз}}$) приймається рівним 1,0.

5.8. Значення коефіцієнта еколого-господарського значення земель ($K_{\text{ег}}$) приймається відповідно до категорії земель, що зазнали засмічення, або їх статусу як таких, що підлягають особливій охороні, згідно з додатком 2.

5.8.1. Якщо за шкалою еколого-господарського значення земель (додаток 2) земельна ділянка, що зазнала засмічення, може бути класифікована за декількома категоріями земель чи особливостями охорони, для розрахунків обирається коефіцієнт еколого-господарського значення земель ($K_{\text{ег}}$) з максимальним значенням серед відповідних коефіцієнтів.

5.8.2. Довідку про віднесення земельної ділянки, що зазнала засмічення, до категорій за цільовим призначенням надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

5.8.3. Довідку про віднесення земельної ділянки, що зазнала засмічення, до особливо цінних земель надають територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

5.9. Форма розрахунку наведена в додатку 8, приклад розрахунку - в додатку 11.

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

**КОЕФІЦІЄНТИ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ ЗАБРУДНЮЮЧИХ
РЕЧОВИН (K_H)**

Додаток 1
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

Група небезпечності	Ступінь небезпеки	Перелік забруднюючих речовин (показників вимірювань), що відповідають групі небезпечності*		K_H
I	Надзвичайно небезпечні (ГДК/ОДК < 0,2 мг/кг)	Бенз-а-пірен Кадмій** Миш'як Нафта Нафтопродукти*** Ртуть	Селен Свинець Стирол Фенол Фтор Цинк	4,0
II	Дуже небезпечні (ГДК/ОДК 0,2 - 0,5 мг/кг)	Бензол Бор Кобальт Ксилоли Мідь Молібден	Нікель Сірководень Сурма Толуол Хром	3,0
III	Помірно небезпечні (ГДК/ОДК > 0,5 мг/кг)	Аніонні поверхнево-активні речовини (АПАР) Ацетальдегід Барій Ванадій Вольфрам Марганець Нітрати	Стронцій Сульфати Формальдегід	2,5
IV	Інші (рівні ГДК/ОДК не встановлені)	Амоній Хлориди		1,5

* Перелік забруднюючих речовин (показників вимірювань), що відповідають групі небезпечності, не є вичерпним. Якщо забруднююча речовина відсутня у переліку, групу її небезпечності визначають за величиною ГДК або ОДК.

** Більшість назв забруднюючих речовин (показників вимірювань) подані за назвами хімічних елементів.

*** Терміни нафта і нафтопродукти подані згідно з ДСТУ 3437-96 "Нафтопродукти. Терміни та визначення".

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 2
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

ШКАЛА ЕКОЛОГО-ГОСПОДАРСЬКОГО ЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

Категорії земель та землі, що підлягають особливій охороні	K_{eg}
Зона санітарної охорони навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, прибережні захисні смуги вздовж морів, річок та навколо водойм	5,5
Землі оздоровчого призначення	5,0
Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення*	4,5
Охоронна зона навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо	4,0
Землі рекреаційного призначення	4,0
Землі історико-культурного призначення	4,0
Особливо цінні землі**	3,5
Землі сільськогосподарського призначення	1,0

Землі житлової та громадської забудови	1,0
Землі лісового фонду	1,0
Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	1,0

* У тому числі земельні ділянки водно-болотних угідь, що не віднесені до земель лісового і водного фонду.

** Відповідно до переліку особливо цінних груп ґрунтів, затвердженого наказом Держкомзему України від 06.10.2003 N 245, зареєстрованого в Мін'юсті України 28.10.2003 за N 979/8300.

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 3
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

ІНДЕКС ПОПРАВКИ НА ГЛИБИНУ ПРОСОЧУВАННЯ ЗАБРУДНЮЮЧОЇ РЕЧОВИНИ (I_p)

Глибина просочування, м	I_p
0 - 0,2	0,100
0 - 0,4	0,082
0 - 0,6	0,070
0 - 0,8	0,060
0 - 1,0	0,054
0 - 1,2	0,049
0 - 1,4	0,044
0 - 1,6	0,040

0 - 1,8	0,037
0 - 2,0	0,033

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 4
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

ВІДНОСНА ГУСТИНА ДЕЯКИХ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН ПРИ ТЕМПЕРАТУРІ +20° С, (Щ_{зр})

Речовина*	Густина, т/м ³	Речовина*	Густина, т/м ³
Адипінова кислота	1,36	м-Ксиленол	1,022
Азелаїнова кислота	1,03	м-Ксилол	0,864
Азид свинцю	4,71	Молибден	10,20
Азобензол	1,20	Мурашина кислота	1,22
Акрилова кислота	1,06	Нафта	0,73 - 1,04
Акрилонітрил	0,81	Нафта парафінована	0,75 - 0,80
Аліловий спирт	0,85	Нікель	8,90
Алюміній	2,70	Ніобій	8,60
Анілін	1,02	Нітрат алюмінію	3,5 - 3,9
Анісовий спирт	1,11	Нітрат заліза	1,684
Арсенід міді	8,00	Нітрат міді	2,04
Ацетон	0,79	Нітрид заліза	6,57

Барій	3,50	Оксид алюмінію	3,01
Бензальдіацитат	1,11	Оксид ртуті	11,14
Бензамід	1,341	о-Ксилол	0,881
Бензидин	1,25	Олово	7,30
Бензил	1,23	Оцтова кислота	1,05
Бензил хлористий	1,103	Паладій	11,9
Бензил ціанистий	1,015	Паливо дизельне	0,83
Бензиламін	0,982	п-Ксилол	0,861
Бензилацетон	0,989	Платина	21,45
Бензиловий спирт	1,045	Пропилова кислота	0,99
Бензин	0,73	Пропиловий спирт	0,80
Бензоїн	1,31	Ртуть	14,193
Бензол	0,88	Рубідій	1,53
Бензол хлористий	1,219	Рутеній	12,22
Берилій	1,85	Саліцилова кислота	1,44
Бор	2,30	Свинець	11,30
Борид міді	8,116	Селен	4,80
Бром	3,10	Сечовина (карбамід)	1,33
Бутиловий спирт	0,81	Сірка аморфна	1,92
Валеріанова кислота	0,94	Сірка моноклінічна	1,96
Ванадій	5,96	Сірка ромбічна	2,07
Ванілін	1,06	Скандій	2,50
Вісмут	9,80	Срібло	10,5

Вольфрам	19,3	Стирол	0,906
Вуглець	2,30	Стронцій	2,60
Гафній	13,3	Сурма	6,60
Гептан	0,68	Талій	11,85
Германій	5,35	Тантал	16,6
Гліцерин	1,26	Телур	6,24
Етиловий спирт	0,79	Титан	4,50
Залізо	7,90	Толуол	0,87
Ізобутил: йодистий	1,60	Уран	18,7
бромистий	1,27	Фенол	1,07
хлористий	0,88	Фенолфталеїн	1,30
Йод (тв.)	4,93	Формальдегід	0,815
Йодид миш'яку	4,39	Формахід	1,139
Кадмій	8,65	Фосген	1,392
Керосин	0,77 - 0,85	Фосфор (білий)	1,85
Кобальт	8,70	Фторид миш'яку	2,66
котельне	0,90 - 0,93	Фторид урану	8,95
Кремній	2,40	Фторид хлору	3,89
Магній	1,70	Хлорид миш'яку	2,163
Малеїнова кислота	1,59	Хром	7,19
Марганець	7,40	Цезій	1,90
Масла	0,86 - 0,89	Цинк	7,10

Метаборат міді	3,859	Цирконій	6,40
Миш'як	5,727	Щавлева кислота	1,90
Мідь	8,90		

* Перелік наведених забруднюючих речовин не є вичерпним. Якщо речовина відсутня у додатку 4, значення відносної густини визначають за довідниками.

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 5
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

КОЕФІЦІЄНТИ НЕБЕЗПЕКИ ВІДХОДІВ ($K_{нв}$)

Клас небезпеки	Ступінь небезпеки	$K_{нв}$
I	Надзвичайно небезпечні	3,0
II	Високонебезпечні	2,0
III	Помірно небезпечні	1,5
IV	Малонебезпечні	1,0

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 6
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

КОЕФІЦІЄНТИ ЗАСМІЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ (K_{зз})

Ступінь засмічення	Об'єм відходів (O _в), м ³	K _{зз}
1	0 - 5	1,25
2	5 - 10	1,50
3	10 - 20	2,00
4	20 - 50	2,50
5	50 - 100	3,00
6	понад 100	4,00

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 7
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

ФОРМА РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

N з/п	Показники	Позначення показника	Джерела одержання або розрахунок показника	Значення показника (коефіцієнта)
1	2	3	4	5
1	Площа забрудненої ділянки, м ²	П _д	За актом про забруднення земель та за матеріалами спеціальних вишукувань	
2	Глибина просочування забруднюючої речовини, м	Г _п		
3	Забруднююча речовина	-		

5	Маса забруднюючої речовини, т		$V_{зр}$		
6	в тому числі	залишилось на поверхні	-		
7		проникло в землю	-		
8	Відносна густина забруднюючої речовини, т/м ³		$\Psi_{зр}$	Додаток 4	
9	Об'єм забруднюючої речовини, м ³		$O_{зр}$	За актом про забруднення земель або формула (3)	
10	в тому числі	залишилось на поверхні	-		
11		проникло в землю	-		
12	Концентрація (масова частка) забруднюючої речовини за результатами інструментально-лабораторного контролю, мг/кг		$C_{зр}$	За протоколом вимірювань	
13	Розмірна одиниця для розрахунку коефіцієнта забрудненості землі, м		$T_{зш}$	Постійна величина	0,2
14	Індекс поправки до витрат		$I_{п}$	Додаток 3	
15	Розрахунковий коефіцієнт, мг/кг		$K_{роз}$	Постійна величина	1000000
16	Питомі витрати на ліквідацію наслідків забруднення		A	Постійна величина	0,5
17	Нормативна грошова оцінка земельної ділянки (проіндексована), грн./м ²		$\Gamma_{оз}$	За довідкою територіального органу Держкомзему	
18	Коефіцієнт забруднення земельної ділянки (при $K_3 < 1$ приймається рівним 1,0)		K_3	Формула (2) або формула (4)	

19	Коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини	K_H	Додаток 1	
20	Коефіцієнт еколого-господарського значення земель	$K_{ег}$	Додаток 2	
21	Розмір шкоди, грн.	$P_{ш}$	Формула (1)	

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 8
до Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства

ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ МАЗУТОМ ЗЕМЕЛЬ ТРАНСПОРТУ

№ з/п	Показники		Позначення показника	Джерела одержання або розрахунок показника	Значення показника (коефіцієнта)	
1	2		3	4	5	
1	Площа забрудненої ділянки, м ²		P_d	За актом про забруднення земель та за матеріалами спеціальних вишукувань	1000	
2	Глибина просочування забруднюючої речовини, м		Γ_p		-	
3	Забруднююча речовина		-		Мазут	
5	Маса забруднюючої речовини, т		$B_{зр}$		-	
6	в тому числі	залишилось на поверхні	-		-	
7		проникло в землю	-		-	
8	Відносна густина забруднюючої		$\Psi_{зр}$		Додаток 4	-

	речовини, т/м ³				
9	Об'єм забруднюючої речовини, м ³		О _{зр}	За актом про забруднення земель	50
10	в тому числі	залишилось на поверхні	-		50
11		проникло в землю	-		-
12	Концентрація (масова частка) забруднюючої речовини за результатами інструментально-лабораторного контролю, мг/кг		С _{зр}	За протоколом вимірювань	-
13	Розмірна одиниця для розрахунку коефіцієнта забрудненості землі, м		Т _{зш}	Постійна величина	0,2
14	Індекс поправки до витрат		І _п	Додаток 3	0,1
15	Розрахунковий коефіцієнт, мг/кг		К _{роз}	Постійна величина	-
16	Питомі витрати на ліквідацію наслідків забруднення		А	Постійна величина	0,5
17	Нормативна грошова оцінка земельної ділянки (проіндексована), грн./м ²		Г _{оз}	За довідкою територіального органу Держкомзему	1,83
18	Коефіцієнт забруднення земельної ділянки (при К _з < 1 приймається рівним 1,0)		К _з	Формула (2)	2,5
19	Коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини		К _н	Додаток 1	4
20	Коефіцієнт еколого-господарського значення земель		К _{ег}	Додаток 2	1
21	Розмір шкоди, грн.		Р _ш	Формула (1)	9150

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 9
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

**ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВІД
ЗАБРУДНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ НАФТОПРОДУКТАМИ
(ділянка особливо цінних земель)**

N з/п	Показники		Позначення показника	Джерела одержання або розрахунок показника	Значення показника (коефіцієнта)
1	2		3	4	5
1	Площа забрудненої ділянки, м ²		П _д	За актом про забруднення земель та за матеріалами спеціальних вишукувань	200
2	Глибина просочування забруднюючої речовини, м		Г _п		0,2
3	Забруднююча речовина		-		нафтопродукти (неполярні вуглеводні)
5	Маса забруднюючої речовини, т		В _{зр}		-
6	в тому числі	залишилось на поверхні	-		-
7		проникло в землю	-		-
8	Відносна густина забруднюючої речовини, т/м ³		Щ _{зр}	Додаток 4	-
9	Об'єм забруднюючої речовини, м ³		О _{зр}	За актом про забруднення земель або формула (3)	-
10	в тому числі	залишилось на поверхні	-		-
11		проникло в землю	-		-
12	Концентрація (масова частка) забруднюючої речовини за результатами інструментально-лабораторного контролю, мг/кг		С _{зр}	За протоколом вимірювань	40000

13	Розмірна одиниця для розрахунку коефіцієнта забрудненості землі, м	$T_{зш}$	Постійна величина	0,2
14	Індекс поправки до витрат	$I_{п}$	Додаток 3	0,1
15	Розрахунковий коефіцієнт, мг/кг	$K_{роз}$	Постійна величина	1000000
16	Питомі витрати на ліквідацію наслідків забруднення	A	Постійна величина	0,5
17	Нормативна грошова оцінка земельної ділянки (проіндексована), грн./м ²	$\Gamma_{оз}$	За довідкою територіального органу Держкомзему	1,23
18	Коефіцієнт забруднення земельної ділянки (при $K_3 < 1$ приймається рівним 1,0)	K_3	Формула (4)	0,4 (1,0)
19	Коефіцієнт небезпечності забруднюючої речовини	$K_{н}$	Додаток 1	4
20	Коефіцієнт еколого-господарського значення земель	$K_{ег}$	Додаток 2	3,5

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток 10
до Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства

**ФОРМА РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВІД
ЗАСМІЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ**

№ з/ п	Показники	Позначення показника	Джерела одержання або розрахунок показника	Значення показника (коефіцієнта)

1	2	3	4	5
1	Площа засміченої ділянки, м ²	П _{дз}	За актом про засмічення земель та за матеріалами спеціальних вишукувань	
2	Об'єм відходів, м ³	О _в		
3	Питомі витрати на ліквідацію наслідків засмічення	А	Постійна величина	0,5
4	Коефіцієнт перерахунку, що при засміченні земельної ділянки побутовими, промисловими та іншими відходами дорівнює 10, а небезпечними (токсичними) відходами - 100	Б	Перемінна величина	
5	Нормативна грошова оцінка земельної ділянки (проіндексована), грн./м ²	Г _{оз}	За довідкою територіального органу Держкомзему	
6	Коефіцієнт засмічення земельної ділянки	К _{зз}	Додаток 6	
7	Коефіцієнт небезпеки відходів	К _{нв}	Додаток 5	
8	Коефіцієнт еколого-господарського значення земель	К _{ег}	Додаток 2	
9	Розмір шкоди, грн.	Р _{шз}	Формула (6)	

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов

Додаток ПІ
до Методики визначення розмірів
шкоди, зумовленої забрудненням і
засміченням земельних ресурсів через
порушення природоохоронного
законодавства

**ПРИКЛАД РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВІД ЗАСМІЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ
(помірно небезпечні відходи)**

№ з/п	Показники	Позначення показника	Джерела одержання або розрахунок показника	Значення показника (коефіцієнта)
1	2	3	4	5
1	Площа засміченої ділянки, м ²	П _{дз}	За актом про засмічення земель та за матеріалами спеціальних вишукувань	450
2	Об'єм відходів, м ³	О _в		340
3	Питомі витрати на ліквідацію наслідків засмічення	А	Постійна величина	0,5
4	Коефіцієнт перерахунку, що при засміченні земельної ділянки побутовими, промисловими та іншими відходами дорівнює 10, а небезпечними (токсичними) відходами - 100	Б	Перемінна величина	10
5	Нормативна грошова оцінка земельної ділянки (проіндексована), грн./м ²	Г _{оз}	За довідкою територіального органу Держкомзему	0,145
6	Коефіцієнт засмічення земельної ділянки	К _{зз}	Додаток 6	4
7	Коефіцієнт безпеки відходів	К _{нв}	Додаток 5	1,5
8	Коефіцієнт еколого-господарського значення земель	К _{ег}	Додаток 2	1
9	Розмір шкоди, грн.	Р _{шз}	Формула (6)	1950,75

Начальник Державної
екологічної інспекції

Г. Псарьов